

**หัวข้อ กระบวนการพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีงบประมาณ วาระที่ ๑-๓**

โดย อ.พนมวีสต์ วุฒิกพาณิชย์ จากหนังสือ

“รู้ทันกฎหมายและระเบียบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑๒ (ฉบับ ถาม-ตอบ รวมคำวินิจฉัยคดีเลือกตั้งท้องถิ่น
และกฎหมายงานกิจการสภาท้องถิ่นและคดีปกครองที่น่าสนใจ ฯ)”

๒๕. คำถาม กรณีที่ผู้ตราข้อบัญญัติงบประมาณตั้งแต่วาระที่หนึ่ง วาระที่สอง และวาระที่สาม มีขั้นตอนการพิจารณาอย่างไร และการพิจารณาวาระที่สอง ขึ้นแปรรูปคดีให้กำหนดระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้ไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่สภาท้องถิ่นมีมติรับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย หมายความว่าอย่างไร

คำตอบ กระบวนการพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณตั้งรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ตั้งแต่การพิจารณาวาระที่หนึ่ง วาระที่สอง และวาระที่สาม มีขั้นตอนการพิจารณาดังนี้

๑. การจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ ทั้งรายจ่ายประจำ และรายจ่ายเพื่อการลงทุนจะต้องอยู่ในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้ง (อบต. เทศบาลและ อบจ.) หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น

๒. การจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ทั้งรายจ่ายประจำ และรายจ่ายเพื่อการลงทุน โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานหรือที่เป็นการบริการสาธารณประโยชน์ โครงการต่างๆ จะต้องอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น (แผน ๕ ปี) มีความประสงค์จัดทำโครงการปีไหนต้องอยู่ในแผนปีงบประมาณนั้น

๓. สถานที่ดำเนินการโครงการต่างๆ ต้องเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ หรือมีการยกให้เป็นสาธารณประโยชน์ (แม้ว่ายังไม่จดทะเบียนแต่ต้องมีหลักฐานชัดเจน) หรือถ้าเป็นการจดทะเบียนกับกรมที่ดินให้เป็นภาระจำยอม (ไม่ควรทำเพียงบันทึกตกลงระหว่างผู้รับสัญญาและเจ้าของ ให้เป็นภาระจำยอมเพราะเป็นเพียงบุคคลสิทธิ ซึ่งอาจมีปัญหาเปลี่ยนเจ้าของที่ดินภายหลังได้)

๔. ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อ ๘ ให้เจ้าหน้าที่งบประมาณ (ปลัด) มีอำนาจหน้าที่จัดทำงบประมาณกับปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานงบประมาณ ดังต่อไปนี้ด้วย (๑) เรียกให้หน่วยงานต่าง ๆ เสนอประมาณการรายรับ และรายจ่ายตามแบบ และหลักเกณฑ์ พร้อมด้วยรายละเอียดที่กำหนดตามระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งหรือหนังสือสั่งการ กระทรวงมหาดไทย (๒) วิเคราะห์งบประมาณและการจ่ายเงินของหน่วยงานต่าง ๆ (๓) สั่งการ ควบคุม กำกับ ดูแล เจ้าหน้าที่จัดทำเอกสารงบประมาณ และรวบรวมเป็นร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี และตามข้อ ๒๓ ให้เจ้าหน้าที่งบประมาณทำการพิจารณาตรวจสอบ วิเคราะห์ และแก้ไขงบประมาณในขั้นต้น แล้วเสนอต่อคณะผู้บริหารท้องถิ่น

๕. เมื่อคณะผู้บริหารท้องถิ่น ได้พิจารณาอนุมัติให้ตั้งงบประมาณยอคิดเป็นงบประมาณประจำปี แล้วให้เจ้าหน้าที่งบประมาณรวบรวมและจัดทำเป็นร่างงบประมาณรายจ่ายเสนอต่อคณะผู้บริหารท้องถิ่น อีกครั้งหนึ่ง เพื่อคณะผู้บริหารท้องถิ่น (นายก) ได้นำเสนอต่อสภาท้องถิ่น ภายในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ตามข้อ ๒๓ วรรคสองแห่งระเบียบดังกล่าว

๖. ในกรณีที่ผู้บริหารท้องถิ่นนำเสนอร่างงบประมาณรายจ่ายต่อประธานสภาท้องถิ่นไม่ทันภายในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ตามข้อ ๒๔ แห่งระเบียบดังกล่าว ให้ผู้บริหารท้องถิ่นรายงานให้สภาท้องถิ่นทราบโดยอาจกำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะเสนอร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้สภาท้องถิ่น เพื่อให้ความเห็นชอบด้วยก็ได้ แล้วให้ผู้บริหารท้องถิ่นรายงานให้ผู้กำกับดูแลทราบด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปีสามารถใช้บังคับได้ทันในวันเริ่มต้นปีงบประมาณ

๗. การจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ ต้องตั้งงบประมาณแบบสมดุลรายรับเท่ากับรายจ่าย

๘. การเสนอญัตติร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องเสนอรายการ ปร.๔ และปร.๕ ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นพิจารณาพร้อมกับร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

๙. การเสนอร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย เมื่อประธานสภาท้องถิ่นได้รับญัตติร่างข้อบัญญัติที่ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอมา และตรวจเห็นถูกต้องตามระเบียบประชุมนี้แล้ว ต้องส่งสำเนาให้กับสมาชิกสภาท้องถิ่นล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วันก่อนการประชุม ยกเว้นกรณีประชุมเร่งด่วน ต้องแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ก่อนกำหนดเวลานัดประชุม ถ้าตรวจแล้วเห็นว่าไม่ถูกต้องให้แจ้งผู้เสนอทราบ (ทำเป็นหนังสือพร้อมเหตุผล) ภายในเจ็ดวันนับแต่ที่ได้รับญัตตินั้น (ตามระเบียบข้อ ๔๓)

๑๐. การเสนอญัตติร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณจะต้องพิจารณาเป็น ๓ วาระ คือ วาระที่ ๑ ขึ้นรับหลักการ วาระที่ ๒ ขึ้นแปรญัตติ และวาระที่ ๓ ขึ้นเห็นชอบตราเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ (เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่าย) ร่างข้อบัญญัติต้องแบ่งเป็นข้อและมีบันทึก ประกอบด้วย หลักการของร่างข้อบัญญัติและเหตุผลที่เสนอร่างข้อบัญญัติ

วาระที่ ๑ ประธานสภาท้องถิ่นต้องเชิญผู้บริหารท้องถิ่น แลกเปลี่ยนหลักการและเหตุผลรายละเอียดรายรับ - รายจ่ายร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ โดยผู้บริหารท้องถิ่น แลกเปลี่ยนหลักการและเหตุผลแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นอาจมอบหมายเป็นหนังสือ (กรณีนายกไม่ได้เข้าร่วมประชุม) ให้รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้อภิปราย ชี้แจง หรือ แลกเปลี่ยนก็ได้ตามข้อ ๕๖ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว หรือจะมอบหมายให้ปลัด ชี้แจงรายละเอียดงบประมาณ รายรับ - รายจ่าย ก็ได้ ในกรณีที่ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้บังคับบัญชาปลัด แต่ต้องให้ประธานสภาอนุญาตด้วย เมื่อผู้บริหารท้องถิ่นชี้แจงเสร็จแล้ว ประธานสภาต้องให้ที่สมาชิกสภาท้องถิ่นปรึกษาในหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติและลงมติว่าจะรับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัตินั้น หรือไม่ หากมีสมาชิกสภาท้องถิ่นประสงค์จะอภิปราย ห้ามไม่ให้ลงมติก่อนที่สมาชิกสภาท้องถิ่น ได้อภิปรายในเรื่องนั้นพอสมควรแล้ว และเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาร่างข้อบัญญัติวาระที่ ๑ สภาท้องถิ่นจะให้คณะกรรมการสภาท้องถิ่นพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้ ตามข้อ ๔๗ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว

กรณีที่สภาท้องถิ่นได้มีมติรับหลักการ แห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีซึ่งข้อ ๔๔ ของระเบียบ มท.ว่าด้วยข้อบังคับการประชุมดังกล่าว กำหนดให้ประธานสภาท้องถิ่นส่งร่างข้อบัญญัติไปให้คณะกรรมการแปรญัตติพิจารณาโดยละเอียด ลำดับต่อไปจะเป็นขั้นตอนการเลือกคณะกรรมการแปรญัตติ ๓ - ๗ คน ซึ่งเป็นคณะกรรมการประเภทสามัญ (เลือกจากสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้น) ตามข้อ ๑๐๓ ข้อ ๑๐๕ และวิธีการเลือกคณะกรรมการแปรญัตติตามข้อ ๑๐๗ ข้อ ๑๒ ข้อ ๘ และข้อ ๗๕ วรรคสาม ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว (ต้องเลือกทีละคนเท่านั้น)

เมื่อเลือกคณะกรรมการแปรญัตติเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งญัตติร่างข้อบัญญัติงบประมาณจะพิจารณาสามารถรวดเดียวไม่ได้ และในการพิจารณาวาระที่ ๒ ให้กำหนดระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้ไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่สภาท้องถิ่นมีมติรับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัตินั้น ตามข้อ ๔๕ วรรคสาม และตามข้อ ๔๔ ญัตติร่างข้อบัญญัติงบประมาณที่สภาท้องถิ่นลงมติรับหลักการแล้วถ้าจะต้องส่งให้คณะกรรมการแปรญัตติพิจารณา ให้ประธานสภาท้องถิ่นส่งร่างข้อบัญญัติไปให้คณะกรรมการแปรญัตติพิจารณาโดยละเอียด และที่ประชุมสภาท้องถิ่นจะต้องกำหนดระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติต่อคณะกรรมการแปรญัตติด้วย ดังนั้น ลำดับต่อไปจะต้องให้ที่ประชุมสภาท้องถิ่นกำหนดระยะเวลาการเสนอคำแปรญัตติไว้ ไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่สภาท้องถิ่นมีมติรับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายตลอดจนสถานที่ที่จะยื่นคำแปรญัตติ โดยกำหนดเป็นระยะเวลา กี่วัน ตั้งแต่วันไหนถึงวันไหน และเวลาใดถึงเวลาใดใน แต่ละวัน รวมทั้งสถานที่ที่กรรมการแปรญัตติพิจารณา (ข้อ ๔๔ ข้อ ๕๐ ข้อ ๑๑๐)

ระยะเวลาของการพิจารณาข้อบัญญัติงบประมาณนับแต่วันที่สภาท้องถิ่นมีมติรับหลักการในวาระที่ ๑ และวันที่สภาท้องถิ่นพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณในวาระที่ ๒ จนถึงวันที่มีการประชุมสภาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาวาระที่ ๓ ขึ้นเห็นชอบร่างข้อบัญญัติ จะต้องใช้ระยะเวลา รวมอย่างน้อยกี่วัน วิเคราะห์แล้วเห็นว่า

วันที่ ๑ เมื่อสภาท้องถิ่นมีมติรับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายในวาระที่ ๑ แล้วลำดับต่อไปจะเป็นขั้นตอนการเลือกคณะกรรมการแปรญัตติสามัญ (เลือกจากสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้น) ไม่น้อยกว่า ๓ แต่ไม่เกิน ๗ คน และกำหนดระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติไม่น้อยกว่า ๒๔ ชม. นับแต่รับหลักการ โดยให้สมาชิกกำหนดระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติ ตั้งแต่วันไหนถึงวันไหน เช่น วันที่ ๑ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. เป็นเวลาอย่างน้อย ๓ วัน (นับรวมวันหยุดราชการด้วย) และสภาท้องถิ่นจะไม่สามารถพิจารณาเรื่องร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายนั้นได้อีกในวันนั้น โดยสภาท้องถิ่นจะต้องพิจารณาระเบียบวาระเรื่องถัดไป เมื่อสภาท้องถิ่นได้มีการประชุมสภาในระเบียบวาระอื่นๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ตามข้อ ๑๐๙ ให้เลขานุการสภาเชิญคณะกรรมการแปรญัตติ ๓ - ๗ คนประชุมต่อเพื่อเลือกประธานคณะกรรมการแปรญัตติ และเลขานุการคณะกรรมการแปรญัตติ

วันที่ ๒-๓-๔ และ ๕ คณะกรรมการแปรญัตติมารอรับคำเสนอคำแปรญัตติที่ห้องประชุมสภาท้องถิ่น เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒๔ ชม. เช่น วันที่ ๒ - ๔ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. เป็นเวลาอย่างน้อย ๓ วัน เมื่อคณะกรรมการได้รับคำเสนอคำแปรญัตติเสร็จแล้วให้ทำหนังสือเชิญนายกฯ และสมาชิกสภาที่เสนอคำแปรญัตติไม่น้อยกว่า ๒๔ ชม. ก่อนกำหนดเวลานัดประชุม ตามข้อ ๑๑๕

วันที่ ๖ คณะกรรมการแปรญัตติร่วมประชุมพิจารณาคำแปรญัตติโดยเชิญผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องร่วมประชุมชี้แจง เพื่อรับฟังเหตุผลและความจำเป็นของร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย (โครงการที่สมาชิกสภาเสนอคำแปรญัตติ) หลักทางปฏิบัติ เมื่อผู้บริหารท้องถิ่นและ

เจ้าหน้าที่ชี้แจงเสร็จให้ผู้บริหารท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องรอต้านนอกห้องประชุม ลำดับต่อมา ก็เชิญสมาชิกสภาท้องถิ่นที่เสนอคำแปรญัตติชี้แจงเพื่อรับฟังเหตุผลเมื่อสมาชิกสภาท้องถิ่นชี้แจงเสร็จ ให้สมาชิกท้องถิ่นรอต้านนอกห้องประชุม ซึ่งในห้องประชุมจะเหลือเฉพาะคณะกรรมการแปรญัตติที่มีหน้าที่พิจารณาคำแปรญัตติและที่สำคัญการแปรญัตติร่างข้อบัญญัติงบประมาณจะกระทำเฉพาะการขอลดรายจ่าย (ตัดทั้งทั้งโครงการ) หรือการขอลดจำนวนเงินที่ขออนุญาตจ่าย และต้องมีจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นรับรองเช่นเดียวกับการเสนอญัตติ คำแปรญัตติให้เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการแปรญัตติภายในระยะเวลาที่สภาท้องถิ่นกำหนด ตามข้อ ๔๕ วรรคสาม และข้อ ๔๙ วรรคหนึ่ง และห้ามไม่ให้แปรญัตติรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มเติมรายจ่าย หรือเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินที่ขออนุมัติจ่าย เว้นแต่จะได้รับคำรับรองจากผู้บริหารท้องถิ่น (ยกเว้น อบต. เพราะมาตรา ๘๗ วรรคท้าย ห้ามมิให้สมาชิกสภาแปรญัตติเพิ่ม) หรือคำแปรญัตตินั้น ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้แปรญัตติ ตามข้อ ๖๐ และห้ามมิให้แปรญัตติในรายการและจำนวนเงินซึ่งมีข้อผูกพัน (๑) ดอกเบี้ยและเงินสงเคราะห์เงินกู้ (๒) รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ต้องจ่ายตามกฎหมาย ตามข้อ ๖๑

กรณีที่คณะกรรมการแปรญัตติไม่เห็นชอบตามสมาชิกหรือกรรมการที่เสนอคำแปรญัตติ และมีมติเห็นชอบตามร่างเดิมของนายกฯ คณะกรรมการแปรญัตติจะต้องให้สมาชิกผู้นั้น มีสิทธิการสงวนคำแปรญัตติ และการสงวนความเห็นของกรรมการแปรญัตติด้วย (โดยให้สมาชิกสภาที่เสนอคำแปรญัตติต้องทำเป็นหนังสือยื่นการสงวนคำแปรญัตติต่อประธานคณะกรรมการแปรญัตติด้วย) และกรณีที่สมาชิกมีการสงวนคำแปรญัตติหรือการสงวนความเห็นของกรรมการแปรญัตติสมาชิกท่านนั้น จึงจะมีสิทธิชี้แจงต่อสภาท้องถิ่นและพิจารณาคำแปรญัตตินั้นตามข้อ ๕๑ ในวาระที่ ๒ ประธานคณะกรรมการแปรญัตติต้องรับจัดทำรายงานการเสนอคำแปรญัตติต่อประธานสภาท้องถิ่น และจะต้องเสนอร่างข้อบัญญัตินั้น ตามร่างเดิมและตามที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งรายงานและบันทึกความเห็นยื่นต่อประธานสภาท้องถิ่น รายงานนั้นอย่างน้อยจะต้องระบุว่า ได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในตอนหรือข้อใดบ้าง การแปรญัตติและมติของคณะกรรมการแปรญัตติเกี่ยวกับการแปรญัตตินั้นเป็นประการใด การสงวนความเห็นของกรรมการแปรญัตติ ตลอดจนการสงวน คำแปรญัตติด้วย แต่ถ้าหากคณะกรรมการแปรญัตติมีมติเห็นชอบตามสมาชิกที่เสนอคำแปรญัตติขอลดรายจ่ายหรือการขอลดจำนวนเงินก็ตาม สมาชิกผู้นั้นก็ไม่ต้องสงวนคำแปรญัตติแต่อย่างใด และสมาชิกผู้นั้นก็ไม่มีสิทธิพูดในสภาวาระที่ ๒ แต่อย่างใด ในกรณีที่คณะกรรมการแปรญัตติมีมติคงร่างเดิมไว้ (ไม่มีการแปรญัตติลดรายจ่ายหรือการขอลดจำนวนเงิน) ก็ต้องทำรายงานเสนอประธานสภาท้องถิ่น โดยเสนอร่างข้อบัญญัติ นั้น ตามร่างเดิมพร้อมทั้งบันทึกความเห็นยื่นต่อประธานสภาท้องถิ่น

วันที่ ๗ ประธานสภาท้องถิ่นส่งรายงานนั้นแก่สมาชิกสภาท้องถิ่นไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ ชั่วโมงก่อนวันประชุมพิจารณา ตามข้อ ๕๐

วันที่ ๘-๙ สภาท้องถิ่นประชุมพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณวาระที่ ๒ ขั้นการแปรญัตติ และให้ปรึกษาเรียงตามลำดับข้อเฉพาะที่มีการแปรญัตติหรือที่คณะกรรมการแปรญัตติแก้ไขเท่านั้น (ถ้าคณะกรรมการแปรญัตติมีมติคงร่างเดิม และประธานคณะกรรมการแปรญัตติชี้แจงต่อที่ประชุมเสร็จแล้ว ประธานสภาไม่ต้องขอมติสภาคงร่างเดิมอีกครั้ง ก็เข้าสู่วาระที่ ๓ ขั้นลงมติร่างข้อบัญญัติงบประมาณได้เลย) ตามข้อ ๕๑ และเมื่อสภาท้องถิ่นพิจารณาวันวาระที่ ๒ เสร็จแล้ว ให้สภาท้องถิ่นพิจารณาต่อวาระที่ ๓ ขั้นลงมติร่างข้อบัญญัติงบประมาณได้ในวันนั้น โดยประธานสภาไม่ต้องให้

สมาชิกสภาท้องถิ่นอภิปราย (เว้นแต่ที่ประชุมสภาท้องถิ่นจะได้ลงมติให้มีการอภิปราย ถ้ามีเหตุอันสมควร) โดยขอมติที่ประชุมว่า จะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบให้ตราเป็นร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

การแปรญัตติ

๑) การแปรญัตติร่างข้อบัญญัติงบประมาณ จะกระทำเฉพาะการขอลดรายจ่าย (เช่น แปรญัตติลดรายจ่ายจาก ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เหลือ ๐ บาท) หรือการขอลดจำนวนเงิน (เช่น แปรญัตติลดจำนวนเงินจาก ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เหลือ ๕๐๐,๐๐๐ บาท) ที่ขออนุญาตจ่าย และต้องมีจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นรับรองเช่นเดียวกับการเสนอญัตติ (ตามระเบียบข้อ ๕๙) คำแปรญัตติให้เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการแปรญัตติภายในระยะเวลาที่สภาท้องถิ่นกำหนดตามข้อ ๔๕ วรรคสาม และข้อ ๔๙ วรรคหนึ่ง

๒) **หลัก ห้ามไม่ให้แปรญัตติรายจ่ายขึ้นใหม่ หรือเพิ่มเติมรายจ่าย หรือเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินที่ขออนุมัติจ่าย** ข้อยกเว้น เว้นแต่จะได้รับคำรับรองจากผู้บริหารท้องถิ่น (เฉพาะ เทศบาล/อบจ.) หรือคำแปรญัตตินั้นผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้แปรญัตติ (ตามระเบียบข้อ ๖๐) (แต่กรณีของสมาชิกสภา อบต.จะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการ หรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่าย ตามมาตรา ๘๗ วรรคท้าย แห่ง พ.ร.บ.สภาตำบลและอบต. พ.ศ.๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม)

๓) ห้ามไม่ให้แปรญัตติในรายการและจำนวนเงินซึ่งมีข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งได้แก่ ดอกเบี้ยและเงินส่งใช้ต้นเงินกู้และรายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ต้องจ่ายตามกฎหมาย (กรณีเงินโบนัสถือว่าไม่ใช่รายจ่ายตามกฎหมายจึงสามารถตัดทิ้งได้)

ถ้ามีปัญหาว่า รายจ่ายรายการใดมีข้อผูกพันตามวรรคหนึ่งหรือไม่ ให้ประธานสภาท้องถิ่นเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด (ตามระเบียบข้อ ๖๑)

วาระที่ ๒ ชั้นแปรญัตติ จะเป็นขั้นตอนและกระบวนการแปรญัตติของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

ประธานสภาท้องถิ่นต้องเชิญประธานคณะกรรมการแปรญัตติได้อ่านสรุปรายงานของคณะกรรมการแปรญัตติตามร่างเดิมและที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม รายงานนั้นอย่างน้อยจะต้องระบุว่า ได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในตอนหรือข้อใดบ้าง การแปรญัตติและมติของคณะกรรมการแปรญัตติเกี่ยวกับการแปรญัตตินั้นเป็นประการใด การสงวนความเห็นของกรรมการแปรญัตติ ตลอดจนการสงวน คำแปรญัตติด้วย และในการพิจารณาร่างข้อบัญญัติวาระที่สอง ให้ปรึกษาเรียงตามลำดับข้อเฉพาะที่มีการแปรญัตติหรือที่คณะกรรมการแปรญัตติแก้ไขเท่านั้น เว้นแต่ที่ประชุมสภาท้องถิ่นจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่นตามระเบียบข้อ ๕๐ และข้อ ๕๑ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ผู้มีสิทธิชี้แจงต่อที่ประชุมในชั้นแปรญัตติได้แก่ สมาชิกสภาที่สงวนคำแปรญัตติ การสงวนความเห็นของกรรมการแปรญัตติ และผู้บริหารท้องถิ่น อย่างไรก็ตามหากที่ประชุมสภาท้องถิ่นจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น สมาชิกสภานานอื่นย่อมสามารถเสนอคำแปรญัตติได้ เช่น

นายกได้เสนอโครงการก่อสร้างถนน คสล. ขอยสามัคคี ๑ ถนนกว้าง ๕ เมตร ยาว ๓๐๐ เมตร... เป็นเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมา มีสมาชิกนาย ก. แปรญัตติลดจำนวนเงินเหลือ ๘๐๐,๐๐๐ บาท และนาย ข. ขอลดรายจ่าย (ตัดทิ้งทั้งโครงการ) เหลือ ๐ บาท ส่วนนาย ค.แปรญัตติรายจ่ายเพิ่มเติมรายจ่ายเป็น ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท (ห้ามไม่ให้แปรญัตติรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มเติม

รายจ่าย หรือเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินที่ขออนุมัติจ่าย เว้นแต่จะได้รับคำรับรองจากผู้บริหารท้องถิ่น (ยกเว้น อบต. เพราะมาตรา ๘๗ วรรคท้าย ห้ามมิให้สมาชิกสภาปรญัตติเพิ่ม) หรือคำปรญัตตินั้นผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้ปรญัตติ ตามข้อ ๖๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว แต่ที่ประชุมคณะกรรมการปรญัตติ มีมติคงร่างเดิมจำนวน ๑ ล้านบาท ต่อมา นาย ก. นาย ข. และนาย ค. ยังติดใจเนื่องจากคณะกรรมการปรญัตติไม่เห็นด้วยความเห็นของตน นาย ก. นาย ข. และนาย ค. จึงได้ยื่นสงวนคำปรญัตติเพื่อใช้สิทธิในการชี้แจงต่อสภาท้องถิ่น ดังนั้น เมื่อประธานคณะกรรมการปรญัตติอ่านรายงานการปรญัตติและมติของคณะกรรมการปรญัตติ การสงวนความเห็นของกรรมการปรญัตติ ตลอดจนการสงวนคำปรญัตติด้วยตามลำดับข้อเฉพาะที่มีการปรญัตติแล้ว ประธานสภาท้องถิ่นจะเชิญนายกในฐานเป็นผู้แถลงงบประมาณรายจ่ายชี้แจงก่อน แล้วเชิญ นาย ก. นาย ข. และนาย ค. ที่ละคน เพื่อชี้แจงตามลำดับ เสร็จแล้วประธานสภาท้องถิ่นต้องให้ที่ประชุมสภาลงมติ ซึ่งจะมีการลงมติแบ่งเป็น ๔ กรณี ดังนี้ ๑. ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับนายกและความเห็นของคณะกรรมการปรญัตติให้คงร่างเดิมไว้ขอให้ยกมือ ๒. ที่ประชุมเห็นชอบตามที่สมาชิก นาย ก. ปรญัตติลดจำนวนเงินเหลือ ๘๐๐,๐๐๐ บาท ขอให้ยกมือ ๓. ที่ประชุมเห็นชอบตามที่สมาชิก นาย ข. ขอลดรายจ่าย (ตัดทิ้งทั้งโครงการ) เหลือ ๐ บาท ขอให้ยกมือ ๔. ที่ประชุมเห็นชอบตามที่สมาชิก นาย ค. ปรญัตติรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มเติมรายจ่าย เป็น ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท ขอให้ยกมือ โดยมติที่ประชุมถือเสียงข้างมาก และให้พิจารณาเรียงตามลำดับข้อเฉพาะที่มีการปรญัตติเท่านั้น ถ้ามีการปรญัตติแค่โครงการเดียวโครงการอื่นไม่ต้องพิจารณาให้ประธานสภาพิจารณาวาระที่ ๓

ในกรณีที่มีการปรญัตติจำนวนหลายรายการหรือหลายโครงการ และเป็นเงินจำนวนหลายล้านบาท ซึ่งที่ประชุมต้องการให้พิจารณาการปรญัตติในคราวเดียวกันนั้นโดยไม่พิจารณาเรียงตามลำดับข้อเฉพาะที่มีการปรญัตติก็ย่อมได้ ถ้าที่ประชุมสภาท้องถิ่นจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

กรณีที่คณะกรรมการปรญัตติมีมติคงร่างเดิมและไม่มีสมาชิกสงวนคำปรญัตติ เมื่อประธานคณะกรรมการปรญัตติอ่านสรุปรายงานของคณะกรรมการปรญัตติตามร่างเดิม และมติของคณะกรรมการปรญัตติแล้ว ประธานสภาไม่ต้องขอมติสภาให้คงร่างเดิมอีกครั้ง ให้ประธานสภาพิจารณาวาระที่ ๓

วาระที่ ๓ ขึ้นเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบให้ตราเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี มติของสภาท้องถิ่นจะต้องมีมติว่า “เห็นชอบ” หรือ “ไม่เห็นชอบ”

เมื่อสภาท้องถิ่นพิจารณาวาระที่ ๒ เสร็จแล้ว ให้สภาท้องถิ่นพิจารณาวาระที่ ๓ ขึ้นลงมติร่างข้อบัญญัติงบประมาณได้ในวันนั้น โดยประธานสภาไม่ต้องให้สมาชิกสภาท้องถิ่นอภิปราย (เว้นแต่ที่ประชุมสภาท้องถิ่นจะได้ลงมติให้มีการอภิปราย ถ้ามีเหตุอันสมควร) โดยขอมติที่ประชุมว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบให้ตราเป็นร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ตามข้อ ๕๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว

หมายเหตุ กรณีดังกล่าวเป็นการอธิบายขั้นตอนและวิธีปฏิบัติตามระเบียบโดยละเอียด ซึ่ง อบท. สามารถนำแนวทางข้างต้นไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละแห่งได้)

ลำดับขั้นตอนประชุมสภาท้องถิ่น (อ.พนมวังก์)
เพื่อพิจารณาร่างเทศบัญญัติ / ข้อบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปี / เพิ่มเติม
(ใช้เป็นแบบทูลเกล้าฯ ถวายและยื่นต่อสภา อบจ. ตามลำดับไปตลอดใช้ตามความเหมาะสมได้)

